

Första mötet mellan EU:s ekoambassadörer

Den 3 februari 2022 kl. 8.45 - 13.00 (digitalt)

Svensk representant: Åsa Lannhard Öberg, Jordbruksverket

Bakgrund och inledning

EU-kommissionen har bitt varje medlemsland att utse en ekoambassadör som ska träffas regelbundet i ett informellt EU-nätverk för att diskutera gemensamma frågor, lära av varandra och dela goda exempel. Frågorna som nätverket tar upp utgår från EU:s ekologiska handlingsplan och ska på så vis bidra till att åtgärderna genomförs på bästa sätt, även kopplat till ländernas nationella handlingsplaner. Det är personer från myndigheter eller departement som deltar i nätverket. Jag har fått förmånen att vara den svenska ekoambassadören i min roll som projektledare för uppdraget inom den svenska livsmedelsstrategin att främja produktion, konsumtion och export av ekologiska livsmedel. Jätteroligt!

Mötena leds av Diego Canga Fano vid DG Agri. Det första mötet hade tre ämnen på dagordningen:

- grön/hållbar upphandling (green public procurement)
- ekodistrikt (bio districts)
- gruppcertifiering (group certification)

Dessa frågor är viktiga delar av EU:s handlingsplan. Offentlig upphandling har inverkan på andra delar av samhället, ekodistrikt sammanför ekologiska producenter med andra nyckelaktörer av samhället och gruppcertifiering är ett viktigt verktyg för att mindre producenter ska kunna dela kostnader och bli mer effektiva.

Mötet hölls i digitalt format, fast tanken är att de framöver blir fysiska, och inleddes av den polske jordbrukskommissionären Janusz Wojciechowski. Han berättade om huvuddelarna i EU:s handlingsplan med sina 23 åtgärder, målet att den ekologiska jordbruksmarken i EU ska öka till 25 procent till 2030 samt syftet med att hålla dessa möten. Han berättade också att EU-kommissionen har inrättat den ekologiska årsdagen den 21 september varje år, det är en viktig symbolisk dag och en utmärkelse ”Organic Reward” kommer varje år att delas ut till ett medlemsland (eller kanske till en aktör inom ett medlemsland?) som gjort något extra bra för ekologiskt.

Grön/hållbar upphandling

De länder som hade inlägg under denna punkt var **AT, DK, FI, DE, SE, ES, RO, LV, EE** och **FR**. SE hade tillsammans med DK, AT och FI blivit ombedda i förväg att förbereda ett anförande om hur vi lyckats nå de ekoandelar vi har idag i offentlig konsumtion, med syfte att inspirera länder som inte kommit lika långt.

SE: Vi har haft politiska ekomål och åtgärder i omgångar under flera decennier, framför allt för produktionen men på senare tid även för konsumtionen. Det betyder att vi tidigt kraftsamlade med näringen för att främja ekomarknaden och att vi idag har en genomsnittlig ekoandel i offentliga måltider på 38 procent, dock med stor variation mellan våra 290 kommuner och 21 regioner. Den offentliga måltiden är viktig för att visa väger och inspirera den privata sektorn fast den bara utgör 3-4 procent av våra måltider i värde räknat. Den skattefinansierade och lagstadgade skolmåltiden är ett betydelsefullt verktyg för att få med och styra aktörer landet runt när det gäller utformningen av skolmåltiderna, även om vi har kommunalt självstyre. Målen för ekologiskt varierar över landet, vissa kommuner och regioner har eller har haft siffersatta ekomål medan andra har mer generella mål för hållbarhet. Jag berättade också kort om vårt nationella ekouppdrag inom livsmedelsstrategin med det ambitiösa 60-procentsmålet, Upphandlingsmyndighetens upphandlingskriterier, MATtankens arbete med att bidra till hållbara offentliga måltider, Ekomatcentrums arbete med Ekomatsligan och beräkning av ekostatistik i offentliga kök samt slutligen några lyckade exempel på kommunnivå för att få fler små leverantörer av ekologiska livsmedel att delta i anbud vid upphandlingar.

DK: Liknande anförande som SE fast om den danska modellen (jag hann tyvärr inte anteckna så mycket), bland annat att man liksom SE kraftsamlade tidigt, redan på 80- och 90-talet. Då involverades lantbruksorganisationer, politiker, lantbrukare, förädlingsledet med flera. Det har sedan dess funnits nära kontakt mellan näringen, politiker och beslutsfattare.

I **FI** och **AT** pågår också mycket verkstad som påminner om den vi har i SE och DK, som kontaktskapande aktiviteter på lokal nivå, upphandlingsstöd, särskilda myndigheter och liknande.

Övriga inlägg: En del länder har redan ekologiska handlingsplaner och har haft dem långt innan EU lanserade sin för ett par år sedan, medan andra inte fått dem på plats än. Annat som kom fram var att länder med låga andelar är

tacksamma för att få lära mer av länder med höga andelar. En del länder upplever att bristen på exempelvis inhemska ekologiska grönsaker är ett hinder för att öka andelen eko i offentliga upphandlingar, det nämndes bland annat av **EE**. I länder med låg köpkraft är det ett hinder för mer ekologiskt, bland annat i **RO** som har mycket låga ekoandelar. Det var inget land som hänvisade till låg politisk vilja som ett hinder för ökningarna idag, EU har ett gemensamt ambitiöst mål som viktig ledstjärna, men många är helt enkelt inte på banan riktigt än. **BE** menade att det faktum att man har knäppt om land i förhållande till befolkningen ett hinder för ökningarna av ekoarealen eftersom skördarna blir lägre.

Ekodistrikt

KOM: Bad IT berätta om sina ekodistrikt.

IT: Pionjär inom ekodistrikt, det startade upp redan 2011. Ett ekodistrikt är ett område där alla delar av samhället följer gemensamma mål och regler. Men allt kan inte dikteras från ovan utan kultur, kommunikation och turism är viktiga nyckelfaktorer. Inom ett ekodistrikt skapas ringar på vattnet när det gäller miljöförbättringar, social och ekonomisk hållbarhet. Ett ekodistrikt föds ur lantbruket men sen behöver andra kringfunktioner stödja utvecklingen. Viss offentlig finansiering behövs också för att putta i önskvärd riktning. Det handlar inte bara om ekologiska livsmedel. IT har idag 42 registrerade ekodistrikt.

DE: Har också en form av ekodistrikt, 64 stycken i 6 tyska regioner. De lokala myndigheterna har vidtagit särskilda åtgärder och håller tävlingar som kan ge prispengar till ekodistriktet.

FR och **SI:** Även här finns liknande lokal verksamhet, som inte nödvändigtvis passar in helt på KOM:s definition av ett ekodistrikt men ändå är en bit på väg.

Gruppcertifiering

KOM: Inledde med att berätta att gruppcertifiering är en av de stora nyheterna i EU:s handlingsplan och att man har höga förhoppningar på detta system för att ge ökade möjligheter för små producenter att organisera sig och dela kostnader.

RO: Kommer ha stor nytta av gruppcertifiering för att samla små producenter av till exempel ekologiska grönsaker samt få fler att ställa om. Staten planerar för möten med alla intressegrupper i certifieringsprocessen, inklusive förädlingsled och likande.

ES: Certifieringen är decentraliserad till regionala aktörer med självstyre och dessa har varit negativa till gruppcertifiering. På nationell nivå ser man dock en potentiell nytta för små producenter.

AT: Håller med ES. I AT är certifieringskostnaden relativt låg och därför finns inte stort incitament att organisera sig i landet för att få ner kostnaden.

NL: Har fullt upp att utarbeta den nationella ekohandlingsplanen och har därför inte hunnit arbeta med gruppcertifiering än.

IT: Här finns många små ekologiska producenter och man ser potential att dra nytta av gruppcertifiering, men har ännu inga propåer från producenter.

PL: Konstaterar att detta är nytt i alla länder, det finns visst intresse i landet eftersom många producenter är små. Från myndighetshåll undersöks möjligheterna att dra nytta av gruppcertifiering men man har inte fått någon input från branschföreträdare ännu.

FI: Är nyfikna på gruppcertifiering och det borde vara enkelt att införa, men det saknas ändå kända praktiska lösningar. Ser fram emot att ta del av ”best practise” för att kunna sälja in det till finska producenter. Men storskalighet i ekologisk produktion och låg avgift för certifiering bromsar sannolikt intresset. Inser dock vikten av gruppcertifiering för länder med låg utvecklingsgrad i lantbruket, vilket ju inte är fallet i en stor del av EU.

Fler andra länder skrev i chatten att certifieringen är gratis/billig och att det därför inte finns intresse av att organisera gemensam certifiering.

Ämnen på framtida möten?

KOM: Började knyta ihop mötet med en fråga vilka fler ämnen ambassadörerna vill diskutera framöver?

SE: Berättade att vi sedan ett par år tillbaka har en återkommande debatt om huruvida ekologiskt är bra eller dåligt för miljön (ibland även hälsan) i relation till andra produktionsmetoder. Forskare och andra experter räknar på detta och publicerar rapporter med ett övervägande negativt budskap om ekologiska livsmedel i ett hållbarhetsperspektiv. När media sedan återger dessa rapporter får det negativa fortsatt mest utrymme och ekobranschen måste ägna mycket tid och kraft åt att försvara sig samt ge sin bild av läget. SE tycker det vore värdefullt att få höra hur situationen ser ut i andra länder och hur man hanterar den.

En annan fråga **SE** skulle vilja diskutera i detta forum är behovet av att lyfta fram det ekologiska mervärdet tillsammans med andra hållbarhetskoncept som i många fall också är trendiga nu – närproducerat, klimatsmart, vego med flera. Hur gör man det bäst och kan det minska den polariserande debatten?

NL: Föreslog ungefär samma som SE, att diskutera var eko står i relation till andra hållbarhetskoncept. NL vill också diskutera hur man når och bibehåller en god balans mellan tillgång och efterfrågan.

Plats för kommande möten och mötesintensitet?

KOM: Undrade hur vi ser på antal möten per år och särskilt vad de kommande tre ordförandeländerna (FR, CZ, SE) anser om att arrangera ett nätverksmöte under sitt ordförandeskap?

SE: Vi har en välutvecklad ekosektor att visa upp och berätta om och näringen skulle säkert bidra till studiebesök, presentationer och liknande. Men vi behöver få mer information om omfattningen av ett sådant möte – vem tar kostnaderna för resor, hotell, tolkar och skulle det betraktas som en del av ordförandeskapsprogrammet? I så fall kan det bli problem eftersom programmet redan är i princip spikat för VT-23. Vi behöver en formell fråga från KOM med fler detaljer att ta ställning till.

CZ: Lyfte samma frågor och invändningar som SE.

ES: Är ordförandeländ HT-23 och instämde med föregående talare.

FR: Är ordförandeländ nu och anser att det kan bli svårt att hinna klämma in ett ekoambassadörmöte eftersom programmet redan är fastslaget sedan länge. Kan inte svara idag.

KOM: Stängde mötet med att sammanfatta att nästa möte troligen blir i Bryssel i juni 2022, beaktat tveksamheter från FR att vara värdland

Vid pennan,

Åsa Lannhard Öberg den 3 februari 2022